

MŰVEK A MAGYAR IRODALOMBÓL I. KÖTELEZŐ SZERZŐK

◎ PETŐFI SÁNDOR (1823–1849)

*„Anyám, az álmok, nem hazudnak;
Takarjon bár a szemfödél:
Dicső neve költő fiadnak,
Anyám soká, örökké él.”*

(Petőfi Sándor: Álom)

Irodalmunk talán legnagyobb hatású alkotója; néhány versét minden magyar ismeri; költészetére szinte minden magyar alkotó reflektált. Európai mércével mérve is a magyar romantika egyik legjelentősebb életművét hozta létre.

Élete

1823. január 1-jén született Kiskőrösön, de Kiskunfélegyházát vallja szülőföldjének (Petrovics István, Hrúz Mária). Iskolái: Kecskemét, Sárszentlőrinc, Pest, Aszód (itt írta első fennmaradt versét), Selmec. Pesten statisztált a Pesti Magyar Színházban (1839), majd katonának állt. 1841–1842-ben a pápai kollégiumban ismerkedett meg Jókaival; 1842–1843-ban színész Székesfehérvárott és Kecskeméten; 1846-ban megalakítja a Tízek Társaságát. Ez év őszén ismerkedik meg Szendrey Júliával a nagykarolyi megyebálon. Egy év múlva házasságot kötnek (nászút Koltón). 1847-ben barátságot köt Arany Jánossal. 1848. március 15-én a forradalom vezéralakja lesz. 1848–1849-ben Bem seregében harcol. A segesvári csata után Fehéregyháza mellett eltűnik.

Népies korszaka

Költői pályájának első jelentős korszakában (1842–1844) a népies hang meghatározó szerepet játszott. Előzménye a reformkor időszakában – irodalmi irányzatként jelentős szerepet játszik a magyar romantikán belül (Kölcsey, Kisfaludy Károly, Erdélyi János, Kriza János).

Petőfi előtt is írtak népies műdalokat – a népdalok jellegzetes formái, stiláris eszközeit utánozták –, de ezek a népdal megnemesítésére, a műköltészethez való felemelésre törekedtek. A 19. századi népiesség nemcsak formái, hanem szellemi, szemléleti síkon is keresi mintáit a népköltészetben, a negyvenes években a jobbágyság megszűntetésének politikai ügyével, a nemzet fogalmának átalakításával is összefügg.

Nem kész egyéniségként lépett elő, idomult a kor közlírájához, elődeihez: Kölcsey és Vörösmarty modorához. Az érzelmes almanach-líra meghaladására törekedett, új irodalmi ízlést honosított meg. A romantika ünnepélyessége, retorikája, szerkezeti

bonyolultsága, időmértékes ritmikája helyett közvetlenség, természetesség, könnyedség, egyszerű szerkezeti felépítés, hangsúlyos verselés jelenik meg.

A népköltészettől nyer tárgyi és formai ihletet. Nem utánozza a népdalt, hanem természetes kifejezési formaként használja. Legfőbb esztétikai elve az egyszerűség, mely tudatos művészi munka eredménye. Azonosul a népdalok személytelen lírai énjével – a népi beszélő általános vonásait ölti magára. Kitágítja a líra témakörét, új műfajokat teremt.

È Népies helyzetdalok: A lírai szerepjátszás kora – a személyiség közvettebb módon érvényesül. Beleéli magát egy-egy sajátos emberalak helyzetébe: szerelmes juhász, bánatos parasztleány, vidám borissza stb., s egyes szám első személyben magát az alakot szólaltatja meg (**Befordultam a konyhára, A szerelem, a szerelem..., A virágnak megtiltani nem lehet, Temetésre szól az ének** stb.).

È Népies műdalok: Tudatosan aknázza ki a népdalban rejlő lehetőségeket (**Hortobágyi kocsmárosné, Ez a világ amilyen nagy**).

È Népies életkép: egy-egy kiragadott életdarabot, a nép világából vett jelenetet emel költői témává (**Szeget szeggel, A csaplárné a betyárt szerette, Megy a juhász számaron, Vándorélet**).

È Zsánerkép: leíróbb, epikusabb jellegű lírai költemények, rendszerint derűt ébresztő, a paraszti élet mindennapjait ábrázoló jelenet (**János gazda, Az öreg úr**). Népies dalai fogadtatták el a műfajt – közülük nem egyet a kortársak eredeti népdalnak hittek. Később a népiességet átértelmezte, radikális programjához kapcsolta.

È Családi líra: új témakör. A legszemélyesebb családi kapcsolatok őszinte, közvetlen feltárása (**Egy estém otthon, Füstbe ment terv, István öcsémhez**). Szerepjátszás nélküli önjellemzések – költői elhivatottság (**Jövendölés**).

È Korai tájköltészetében új tájszemléletet valósít meg; az Alföld az otthon és a haza, a szabadság jelképévé válik.

È **Elbeszélő költemények**

A helység kalapácsa (1844): vígposz, stílusparódia, kacagtató falusi történet – az új költői ízlés nevében támadó modorban határolja el magát a romantika dagályosságától, a cikornyás pátosztól. Ezt az alkotását már nem lehet a népies verseihez sorolni. Világlátása, nyelvszemlélete túlhaladja a népies formát.

János vitéz (1844): elbeszélő költemény, a népies epika mintapéldája. A romantikus eszményt próbálja egyensúlyba hozni a népiesség eszközeivel. Témája a nép felemelkedése (Kukorica Jancsi – János vitéz). Falusi életképeket, a mesevilág ismert motívumait alkalmazza. Versformája kétütemű vagy felező tizenkettes; gazdag nyelvi kifejező erő, népnyelvi formák jellemzik.

È **Verseinek fogadtatása**

A korabeli kritika durván elutasította (Életképek, Honderű), póriásnak, ízlést sértőnek bélyegezte verseit.

É Válasz: **A természet vadvirága** (1844) – korai ars poeticája. Öntudatosan utasítja vissza a kritikákat, az „üvegházi irodalmat”, az ép ízlés nevében a természetes, „korlátlan” költészet eszményét tartja követendőnek. A vers ellentétekre épül. Fő sajátossága az erőteljes érzelmi töltés, a harag, az indulat. Szembeállítja: az új költészeteszményt a régivel; az őszinte, természetes hangot a mesterkélttel; a korlátlan költői szabadságot az iskolás szabályozottsággal; az ép ízlést a hibással; az új költői eszményt (a természet vadvirága) a régivel (üvegházak satnya sarjadékai); az új, realista stílust a régi, romantikus, szentimentális stílussal. A pályakezdő Petőfi átformálta a költészetben uralkodó ízlést.

Tájköltészete

Új tájélményt fogalmaz meg: a romantika vadregényes tájaival szemben a délibábos alföld kerül a középpontba. Az alföld a szabadság szimbólumává válik a versekben. Egyformán fontos maga a táj, a benne élő ember és a szemlélődő költő. A táj többféle nézőpontból jelenik meg: a látószög hol tágul, hol szűkül.

Az alföld (Pest, 1844. július)

Az 1–2. vsz. kétféle tájideál szembeállítás: A vadregényes hegyvidék („Tán csodálak, ámde nem szeretlek”) ellentéte a síkság („Ott vagyok honn, ott az én világom”). Az alföld a szabadság kifejezője. A 3–5. vsz. a Duna-Tisza közét mutatja be mozgalmasan, erőteljes hanghatásokkal (zúg, dobognak, kurjantás, pattogás). A nézőpont tágul, a magasból lefelé halad. A 6–7. vsz. idilli, nyugodt képet fest (lány szellő, ringatózás). Pásztázva tekint körbe a tájon. A 8. vsz. távolodó nézőpontból ábrázolja a tanyákon túli csárdát (tipikus hely) és a betyárt (tipikus alak). A 9–10. vsz. közelről írja le a nyárfaerdőt, a homokos talajt és élővilágát. A 11. vsz. távolodva pillant a látóhatárig (templomtorony). A 12. vsz. vallomás a szülőföld szeretetéről.

A puszta, télen (Pest, 1848. január)

Ihletője az emlékezés. Az 1. vsz.-ban közvetlen hangulatot teremt, ráérősen mesél (szójáték: puszta-puszta). A 2. vsz. a negatív tájfestés eszközével ábrázolja a kihalt téli világot. A 3. vsz.-ban a mozgás és a hangok is hiányoznak. A 4–6. vsz.-ban az emberi élet lelassul – kívülről befelé haladva mutatja a színtereket. A 7. vsz.-ban a táj mozgalmassá válik (vad szelek, viharok). A 8.-ban megjelenik az ember is (betyár). A záró sor a fenyegetett emberi létet érzékelteti. A 9. vsz.-ban is komor hangulat uralkodik: a természet mozdulatlanságával szemben a társadalom halad a megoldás felé.

Júlia-versek

Először fordul elő a magyar irodalomban, hogy egy költő legyőzi a szerelem útjában álló társadalmi akadályokat. A versek műfaji és hangulati szempontból nem egységesek: köztük több népdal (**Száll a felhő..., Reszket a bokor, mert...**), helyzetdal (**Bírom végre Juliskámat**), retorizált monológ (**Költői ábránd volt, mit eddig**

érezék) is előfordul. Felerősödik korai verseinek jellemző érzelmes hangja. A költői én-t a megelégedés, a révbejutás érzése tölti el. Viszonylag egyszerű létértelmezés jellemzi, de esztétikai értékük igen magas. A romantikus világképnek megfelelő eszményként tekint Júliára, és kiteljesíti személyiségének lényegét. Intenzív, őszinte, mélyen átélt lélekállapot tükröződik a versekben. A boldogságra és a harmóniára törekszik. A köznapi szerelem-élmény jelképpé emelkedik. Tiszta formai elemek, gazdag és képszerű stilisztikai formák jellemzőek.

Szeptember végén

A költői nászút (1847. szeptember) során írt anapestikus ritmusú elégia – a magyar irodalom egyik legszebb szerelmes verse. A vers hangulatát és a szöveg elsődleges jelentését az évszakok toposza és főként az első szakasz ellentétei (ősz/nyár-tél; élet-halál; szerelem-elmúlás; hűség-hűtlenség), illetve a nyomatékosító kötőszók és határozószók (még, már, de, akkor) határozzák meg. A vers fő gondolata („Elhull a virág, eliramlik az élet...”) befejezetlen, távlatot ad – de nem oldja fel a problémákat. A második rész szentimentális képe valójában fordított helyzet: nem az élő siratja el a holtat; a költő számol azzal, hogy az élet a szerelmes elvesztése után is folytatódik.

EMELT SZINT

Beszél a fákkal a bús őszi szél

A kompozíció a beszélő helyzete és gondolatai között feszülő ellentétre épül. Az idill tökéletességét a szerelmespár teszi teljessé (refrén), ugyanakkor beárnyékolja a „bús” szó erőteljes jelentéstartalma. A költő nem adja át magát a békének, látomások gyötrik (A jövőnk kor jelenései...). Víziók, látomások és a társadalmi problémák expresszív, metaforikus képei váltják egymást. Pátosz, fennköltség jellemzi a szöveget, melyet a refrén csendes nyugalma ellenpontosz, s egyúttal viszszaidéz a kezdőképet. A versben megjelenik a vátesz szerep néhány motívuma is, ami majd politikai költészetére lesz jellemző.

Minek nevezzetek?

Szenvedélyes szerelmes rapszódia; szabálytalan, rímtelen sorok, az élőbeszédhez közel álló jambikus verselés jellemzi. A szigorú kompozícióban öt körmondat alkot egy-egy versszakot, melyek mindegyikét a címbeli kérdés kezdi és fejezi be. Az első négy versszakban egy képzelte epikus történetes töredékeiből alkot folyamatot; ún. „halott metaforát” (közhely) kelt életre, míg az ötödikben elismeri a titok kimondhatatlanságát. A költő halmozza a metaforákat (csillag, galamb, csalogány, csók). „a tekintet érintése” színezetia (különböző érzékekhez tartozó érzetek összekapcsolása). A vers a romantika szerelemfelfogását tükrözi.

Látomásköltészet

Petőfi eleve küldetéstudattal érkezik a magyar irodalomba. Küldetése a nép társadalmi felemelkedésének elősegítése („Ha a nép uralkodni fog a költészetben, közel

áll ahhoz, hogy a politikában is uralkodjék”). 1846-tól a „költő-apostol” a forrongó irodalmi-politikai élet középpontjába kerül; szervez, irányít, a reformkori küzdelmek élére áll. A forradalom vezéralakja, szimbóluma lesz, majd a szabadságharc krónikás költője és elsiratója is. A világszabadságról szóló versei egy része a prófétai (**A XIX. század költői**), mások az apokaliptikus irodalom (**Az ítélet**) hagyományait követik.

A XIX. század költői (1847. január)

Retorikai felépítettségű (ellentét, párhuzam, ismétlés, figura etimologica, anafora, halmazás) ars poetica, programvers, melyben a költő eszmei, politikai, művészeti eszményeit írja le. Emelkedettség, ünnepélyesség jellemzi; gondolatai meggyőzőek. Meghatározó motívum a Mózes-párhuzam: a költői szerepet a prófétasággal azonosítja.

Szerkezete: 1–4. vsz. középpontjában a történelem – vérfolyam metafora áll. Kétféle költői magatartást állít szembe (hamis próféták – lángoszlop, próféta). 5. vsz. Egy romantikus körmondatban utópikus jövőképet fest. 6. vsz. A cél megvalósításáig sokat kell küzdeni. A zárlat szentimentális, a szép halál a jutalom.

EMELT SZINT

Egy gondolat bánt engemet (1846 vége)

Talán a legjelentősebb látomásverse. A zaklatott menetű rapszodiában a világforradalom vízióját festi meg.

Mondanivalóját ellentétekkel (passzív–aktív halál), fokozással (villám sújtotta fa–szélvész által kicsavart fa), erőteljes színekkel (piros–fekete) és erőteljes hangokkal (harsogás, mennydörgés) ábrázolja.

Szerkezet: 1–12. sor: a passzív, hétköznapi halál leírása; szintén passzív, de váratlan halállal való szembeállítás (jambikus sorok). 13–30. sor: a harc víziója, a cselekvő halál bemutatása egyetlen feltételes körmondatban (anapestusok).

31–36. sor: a temetés látomása megrendült ünnepélyességgel.

A világszabadságért halt hősöknek az utókor megadja a végső tisztességet (jambusok lassító spondeusokkal).

Az apostol (1848. június–szeptember között)

Először 1851-ben adták ki.

„...a költő eszméinek szótára. Hogy mit jelentenek műveiben ezek a szavak: boldogság, szabadság, isten, pap, lázadás, zsarnokság, király, arra ez a modern hősköltmény felel, amelyben az irodalomtörténet oly készségesen emelte ki, sőt túlozta a hibákat.” (Illyés Gyula)

Legfontosabb szemléleti előzménye a költő forradalmi látomásköltészete, melynek elemei a világszabadság (**Egy gondolat bánt engemet...**), a jók és a gonoszak harca

(**Világosságot!, Az ítélet**), a világot megtisztító vérözön (**Levél Várady Antalhoz, Az ítélet**), az eljövendő Kánaán (**A XIX. század költői**).

Keletkezés

1848 nyarának eseményei, a forradalom válsága, Petőfi választási kudarca Szabadszálláson felerősítik a költő egyéni válságát, a kiábrándulás jeleit. Az eddig vallott eszmék a gyakorlatban megbuknak. Felismeri a prófétaság lehetetlenségét is.

A főhős, Szilveszter jellemformálódása

Szilveszter rejtélyes körülmények között született, kitett gyermek volt (egyszerre a Természet és a társadalom számkivetettje), nevelkedése fordított krisztusi történet, amelyben a bűntől való megszabadulás állomásait mutatja be a költő. Iróniával ábrázolt alak.

A szerkezet és a jellem összefüggései

A történet in medias res kezdődik; amikor megismerjük, Szilveszter családos ember, akinek a gyermeke meghal. A börtönének kiábrándultsága, a szabadulást követő kétségbeesés a befejező gyilkosságot készíti elő. A megváltás nem kell a világnak, Szilveszter prófétasága mint magatartásforma megbukik. A főhős lelkiállapotát megjelenítő belső monológok jóval fontosabb szerepet játszanak a műben, mint az elbeszélő részek.

È I–IV. fejezet: A főhős bemutatására fókuszál.

È V–XIV. fejezet: Szilveszter gyermek- és ifjúkorát kísérjük nyomon.

È XI. fejezet: a költemény felezőpontja a szőlőszem-hasonlat (illetve parabola). A világtörténelem tanulmányozása során úgy látja, hogy a világnak – mint a szőlőszemnek – meg kell érnie, hogy eljusson a boldogság és szabadság korszakába.

È XV–XVIII. fejezet: Szilveszter elfogatása és rabsága.

È XIX–XX. fejezet: Szilveszter kálváriájának végső stációja: a sikertelen merénylet után kivégzik.

A lírai utóhangban a szabadság mártírjainak adózó tiszteletéről szól.

Petőfi és Szilveszter alakjának azonosságai: a név utalása, a prófétaság vállalása, az önfeláldozás képessége, csalódás a népben. Különbségei: a neveltetés, a tanulás, a hírnév hiánya, a börtön, a kiszabadulás, a királygyilkosság fikciói.

„A szabadság misztikus hívőjének semmi sem fáj annyira, mint hogy a magyar nép nem ért még el a szabadságig.” (Szerb Antal)

◉ ARANY JÁNOS (1817–1882)

„A lantot, a lantot
Szorítsd kebeledhez,
(Mindvégig)

Művészetének fontosabb értékei, helye az irodalmi életben

A klasszikus magyar költészet egyik legnagyobb, leggazdagabb alakja, modern irodalomtudományunk egyik alapítója. Irodalomszervező tevékenysége páratlan. Alapvető feladatának (Petőfivel együtt) a nép nemzetbe emelését, a magyar polgárosodás képviselőjét tekintette. A balladaköltők Shakespeare-ének is nevezzük. Rejtőzködő személyiség, kínzó lelkiismeretesség, személyes erkölcsi példamutatás jellemezte. Poeta doctus, aki aprólékos gonddal, részletmunkával formált meg mindent. Elsősorban epikusnak, nem lírikusnak tartotta önmagát, mégis akarata ellenére vált a modern líra elindítójává. Költői nyelvének ereje, páratlan műfordítói tevékenysége például szolgált a Nyugat nemzedékének. Művészi örökségével minden későbbi író-nemzedék számol, nagysága előtt meghajol.

Az életút legfontosabb adatai

A nemesség tudatát őrző, parasztsorba süllyedt szegény nagyszalontai család (Arany György és Megyeri Sára) 10. gyermeke. Érzékeny személyiség, akit féltő gondoskodással nevelnek. 1833-ban a Debreceni Kollégiumban tanul, 1834-ben Kisújszállásra megy praeproceptor. Máramarosszigeten színészskandalba keveredik. 1848–49-ben nemzetőr Aradon, Debrecenben és Pesten; belügyminisztériumi fogalmazó; a Nép Barátja című lap szerkesztője. 1850-ben Gesztre kerül házitanítónak a Tisza családhoz, majd Nagykőrösön gimnáziumi tanár (1851–1860). Innen Pestre megy, a Kisfaludy Társaság igazgatója, a Szépirodalmi Figyelő (1860–1862), a Koszorú (1863–1865) című folyóiratok szerkesztője, az Akadémia tagja, majd 1865-től titkára. Élete alkonyán, a Margitszigeten töltött nyár emlékét őrzi a „kapcsos könyv”.

Pályájának szakaszai, szépirodalmi munkássága

Életműve hárompillérű, melyben egyenrangú szerepe van a nagyepikának, a verses kisepikának és a lírának. Az életpályán végigvonulnak ezek a műfajok, mindvégig ragaszkodott a verses epikához. Az **Elveszett alkotmány** című komikus eposzával indult (1845), mellyel a Kisfaludy Társaság pályázatát is elnyerte.

A **Toldi** (1846) hozza meg számára az irodalmi hírnevet, Petőfi barátságát. Új költői program, a népiesség fogalmazódik meg a műben idilli hangnemben.

A **Toldi estéje** (1847–1848) hangulata, életszemlélete más, „humoros”, elégikus hang jellemzi, erkölcsi dilemmát vet fel a nemzeti megtartás és haladás között. A mű középpontjában az öreg Toldi és Lajos király vitája áll. Az öreg Toldi összetett sze-

mélyiség, önmagában hordozza sérelmeit. Már az első énekben a saját sírját ásó Toldi felmérte létezésének korlátait, tudatában van annak, hogy életének értelmet adó eszményein túllépett az idő. Megőrzi önazonosságát, nem alkalmazkodik a megváltozott környezethez. Pósfalvi János híre életre keltik – az olasz vitézt nincs, aki legyőzze – újra szüksége van az országnak az öreg bajnokra. Visszatér a régi dicsőség. Az ifjú udvaroncok gúnydala az ősz bajnok eszményeinek megtagadására utal. Hirtelen haragja miatt ismét gyilkossá válik. A halálra készülődik, de az már nem heroikus, fenséges, hanem egy szánandó öregember halála. Toldi a testi-lelki elkorcsosulást, az erkölcs megromlását látja a modern szellemben. Attól tart, a magyarság elveszti nemzeti karakterét, ezért ragaszkodik ennek megőrzéséhez. Toldi és Lajos király párbeszéde a mű lehangsúlyosabb helyén, Toldi halála előtt olvasható. A király vallomást tesz a magyar nép szeretetéről. Ez követeli meg, hogy a művelt népek között becsületet valljon vele és ne szégyent. Az idő halad, változik a világ, átalakul az értékrend. A modern csatákban már nem a testi erő dönt, hanem a puskaerő, „Az ész ereje győz abban a kis porban!” A királyt nagy tervek fűtik, a népét civilizálni akarja, méltó helyet szeretne a magyarnak a művelt népek sorában. Haladni akar a korrallal, hisz a világ is változik.

EMELT SZINT

A Toldi szerelme (1863–1879) a trilógia legterjedelmesebb része, első változata Daliás idők címmel látott napvilágot. Enciklopédikus mű, kettős hőse Toldi és Lajos király. Megjelenik a bűn és bűnhődés motívuma.

További epikus műveinek jó része csak töredékes.

Bolond Istók I. ének (1850) befejezetlen; **Bolond Istók II. ének** (1873) verses önéletrajz; **A nagyidai cigányok** (1851) „vígeposz”, a szabadságharc hibáinak torzító tükré (merészebb témaválasztás, hangvétel jellemzi, parabola-jellegű mű); **Csaba-trilógia** (1853-tól haláláig) nagy terve a magyar nemzeti hősi eposz megírása a hun-magyar mondanakör alapján. Egyetlen – befejező része – a **Buda halála**.

Balladák

A ballada népköltészeti és műköltészeti kispikái műfaj, lírai és drámai elemeket is tartalmaz. Greguss Ágost korlátozott érvényű meghatározása szerint „tragédia dalban elbeszélve”. Fontos eleme a romantikus tragikumfelfogás, a bűn és bűnhődés lélektani ábrázolása, pszichológiai érzékenység, gazdag ritmusvilág, rímtechnika. Történetmondásra épülő elégikus vagy humoros változata a **románc**, mely önálló műfaj.

Lehetséges csoportosítások

È Keletkezés szerint: Nagyszalonta (1847–1851): A varró leányok, Szőke Panni (románok). Nagykőrös (1850-es évek) – Ágnes asszony, A walesi bárdok. Pest (1877) – Vörös Rébék, Híd-avatás.

É Téma szerint: Parasztballadák – népi ihletésűek: Tengeri-hántás, A hamis tanú stb. Történeti: Szondi két apródja, V. László. Nagyvárosi: Híd-avatás, Párviadal.

É Szerkezeti megoldás szerint: Egyszólamú: Zách Klára. Többszólamú: Szondi két apródja. Egyszólamú körkörös: Ágnes asszony

Ágnes asszony (1853)

Lélektani ballada, középpontjában a bűn és bűnhődés kérdése áll. A lelkiismeret elől menekülni képtelen személyiség megőrlésének útját mutatja be. Egyszólamú körkörös felépítésű. Bűn – lelkiismeret, büntudat – megőrlés (bűnhődés).

Szerkezete: (pillérversszakok jelzik). 1–4. vsz.: kitudódik a tett; 5–9. vsz.: Ágnes börtönben töltött ideje, kezdődő örülete; 10–19. vsz.: bírósági tárgyalás; elhatalmasodik az örület; 20–26. vsz.: meghasadt tudatállapot; rögeszmés cselekvés.

Szondi két apródja (1856)

Történeti ballada (Drégely 1552-es ostroma). Többszólamú, lineáris szerkezetű. A hűség és a helytállás sajátos léthelyzete szólal meg benne. A vár ostromát túlélő apródok Szondi hősiességéből merítkezve válnak hőssé. Nagy kérdés, hogy erkölcsileg melyik a helyes, követendő magatartás a túlélő lantosoknak (költőknek).

Idősíkok keveredése: az apródok a hősi múlt, a török küldött a jelen képviselője.

Értékszembesítés: két különböző erkölcsi világ áll szemben.

A tragikus bukást követően a lehetséges magatartás – a költői hivatás példázata.

EMELT SZINT

V. László (1853)

Dramai párbeszédre és síkváltásra épülő mű, az erkölcsi világrendet helyreállító balladái egyike. Tömörség, szaggatottság jellemzi. A romantikus természeti motívumok metaforikusan előkészítik a történetet.

Az örök zsidó (1860)

A nagykorósi korszak záró alkotása, két műfaj ötvözete. Témája az örökké tartó bűnhődés (Például Ágnes asszony, A hamis tanú) vagy Sziszüphosz mítosza. Alapmotívuma a magány, a vándorlás. Dramai monológ, az elidegenedés jelképe.

Az Őszikék-korszak balladái

Az Őszikék-korszak jellegzetes témái a szerelem, a bűn és bűnhődés. A szereplők meghasonlott, kettős tudattartalmú emberek.

Tengeri-hántás (1877)

A versben két beszélő jelenik meg. A keretversszakokban a narrátor a külső nézőpont. A másik a beszélő, a történetmondó. Bonyolult szerkezetű, többszólamú, népi jellegű, bizonytalan erkölcsi világrendet mutató mű. A cselekmény két szálon fut:

a kukoricafosztás szituációja; Tuba Ferkó és Dalos Eszti szerelmi története. Vágástechnikája érdekes, az 5. sorok megszakítják a történetmondást. Töredezettség, szaggatottság, kihagyásos technika jellemzi. Ütemhangsúlyos verselésű.

EMELT SZINT

Vörös Rébék (1877)

Parasztballada. A házasságtörés és a kettős gyilkosság történetében megjelenik a világban minden bűnt előidéző gonosz Rebi alakjában (hol varjúként, hol kerítőként, hol boszorkányként). Félelmetes léggör uralkodik a balladában.

Híd-avatás (1877)

A modern nagyvárosi tematikába tartozó ballada, egyik fő jellemzője a haláltánc-motívum (lásd: Madách: Az ember tragédiája). Zichy Mihály készített hozzá illusztrációkat.

A lírikus költő

Két fontos korszakát különítjük el, az 50-es évek és az Őszikék (1877-80) korszakát.

Az első korszak

Előzmények: A szabadságharc spontán lírai visszahatása (Nemzetőr-dal, Rásüt az esthajnal).

EMELT SZINT

A rab gölya – a kiszolgáltatottság lélekállapotát jeleníti meg (1847).

Helyzetének döntő elemei: bizalmatlanság, visszahúzódás, üldöztetés, Petőfi elvesztése. Fő téma: a nemzeti fájdalom, a szabadságharc emléke, az elnyomás, kegyetlenség, például Letészem a lantot, Évnapra, Ősszel, Évek, ti még eljövendő évek. Jellegzetes műfaja az légico-óda.

A személyes válság versei: Visszatekintés, Kertben, A lejtőn, Az örök zsidó

Ősszel (1850)

A cím atmoszférateremtő. Formaalkotó elve az ellentét. A homéroszi eposzok derűs, harmonikus világa (1–40. sor) állítódik szembe az ossziáni dalok komorságával (41–80. sor). A refrén kettős szerepet tölt be: a derűs világ ábrándképeit rombolja, és felerősíti az ossziáni világot. Idő- és értékszembeállítás történik: a reformkor optimizmusa áll szemben az 1849 utáni idők reményvesztettségével.

A verslezárás lehangoló:

„Nincs többé Caledonián
Nép, kit te felgyujts énekeddel.”

Nyolcsoros versszakok, keresztrímes forma jellemzi a verset.

Letészem a lantot (1850)

Műfaja elégico-óda. Párverse az 1877-es Mindvégig című ars poetica. Retorikai felépítésű vers (tétel – érvek – részletezés – következtetés). Középpontjában az értékvesztett jelen, az értéktelített múlt visszahozhatatlanságának felismerése áll. Ki-mutatható Petőfi hatása a költészet értelmezésének kérdésében. Ódai és elégikus hangnemváltások jellemzőek. A versszakok végén refrénnel nyomatékosít.

Kertben (1851)

A kert az európai kultúrtörténet egyik toposza. Idillt, védettséget, elzárkózást jelent, de az ember munkálkodásának, a civilizációnak is tere. A vers lírai alanya a kertészkedő ember, maga a költő. Szerepköre: a versben a beszélő, a vershelyzet szereplője, reflektáló személy. Szubjektív észlelései révén jelenik meg a külvilág. Két nagyobb szerkezeti egysége az 1–4. és az 5–6.versszak.

É 1–4. vsz.: A magánember zárt világát mutatja be, amelyből megpróbálja kizárni a külvilágot, de ez nem lehetséges. A halál tényével szembekerülve az idill viszonylagos.

É 5–6. vsz.: A zárt világ, a menekülés nem megoldás, öncsaló illúzió. Ítéletet mond önmagáról és az eltorzult világról, az emberi önzésről, közönyről. Az emberi sebeket gyógyító vén kertész (halál) megjelenése törvényszerű.

Hangneme elégikus és ironikus. Versformája 9-8 szótagos jambikus lejtésű sorváltozatok. A rímtelen sorok sugallják a diszharmóniát.

Az Őszikék korszaka

Verseit nem szánja nyilvánosságnak. A „kapcsos könyvbe” ír (Gyulai Pál ajándéka). Fő témája a „nemzeti költő” helyett a személyes sors, az emlékek, a létösszegzés, az ihlet pillanatainak a megragadása, az egyszerű, hétköznapi ember ironikus szemlélődése stb. szólal meg. A modern líra elindítója (impresszionista elemek, egyéni szimbólumalkotás kísérlete, formai tökély). Általában önmegszólító és létösszegző művek tartoznak ide. Műfajai: ballada, életképek, elégico-óda, dal stb. Fontosabb művek: Epilogus (1877), Mindvégig (1877), A tölgyek alatt, Naturam furca expellas, Vásárban stb.

Epilogus (1887)

Már a címével is (utószó) azt sejteti, hogy lezártnak tekinti pályáját. Az öreg költő számvetése ez a vers, dal formájú, ironizáló vallomás. Az országút az emberi sors allegóriájaként jelenik meg. Két gondolatkörre épül: az első (1–5. vsz.) arról vall, hogyan viszonyult az élethez; a második (6–15. vsz.) az élet, a világ viszonyulása a költőhöz. Ambivalens érzéseket ír le: (talán érdemtelenül is) sokat kapott, de a legfontosabbat (csend, biztonság, független nyugalom) sohasem kaphatta meg. Felező nyolcas és négyes sorok, páros rímek alkotják a verset.

Mindvégig (1877)

Önmegszólító vers. Második személyű, közvetlen hangvétellű, elégikus mű. Sztoikus életszemlélet, önirónia jellemzi. Műfaja kevert. Motívumként újra megjelenik a lant, a költészet hatalma, amely a halál ellenében is az alkotásra szólítja fel:

*„A lantot, a lantot
Szorítsd kebeledhez,
Ha jó a halál.”*

Arany János irodalmi tanulmányai és műfordítói tevékenysége is korszakos, meghatározó a magyar irodalomban. (Például Zrínyi és Tasso, Széptani jegyzetek, Shakespeare: Hamlet, Aristophanes komédiái.)

ADY ENDRE (1877–1919)

„Életműve a legnagyobb formátumú művészi kísérlet volt a 20. század elején, hogy „mégis győztes, mégis új és magyar” legyen a dal, hogy a magyarság közelebb kerüljön az eszményi emberi minőséghez.”

(Görömbei András)

Az életmű fontosabb elemei

A modern magyar líra megteremtője, a Nyugat első nemzedékének vezéregyénisége. Költészetébe gazdagon beemeli a századforduló szellemi jelenségeit, Nietzsche, Schopenhauer filozófiáját. Mélyen átérezte az életfilozófiák szubjektivistá sugallatait – a teljességet és annak lehetetlenségét. Költői nyelvében keverednek a szecessziós és impresszionista vonások. Szimbolizmusa erőteljes társadalmi, politikai és erkölcsi ítélettel telített. Egyedi mitológiát teremtett. Kivételes küldetéstudat, elhivatottságérzés erősíti költői programját. Prófétai gőg, zsenitudat, szeretetvágy – a modern személyiség rendkívüliségét jelenti. „Élet és Halál együtt mérendők”. Világnézetének központi eleme az Élet mitizálása, az Istenkeresés. Szerelmi lírájában a nemek csatájától, a „Héja-násztól”, a diszharmóniától (Léda-versek) eljut a menedéket jelentő Őrizem a szemedig (Csinszka-versek). Leggazdagabb motívumkörét a magyarság-versek adják. Küzdelmes, feszültséggel teli, ostorozó, féltő érzések egyszerre vannak jelen („mégis-morál”). Tájéköltészete is víziószerű. Forradalmi és háborúellenes költészetében érzékenyen reagál az emberi eltévelyedésre, a történelmi bűnre.

Pályája, az életút legfontosabb állomásai

Érmindszenten született, a Szilágyságban. Ady Lőrinc elszegényedett nemes és Pásztor Mária református lelkészlány gyermeke.

Iskoláit szülőfalujában, Nagykárolyban a piaristáknál és Zilahon a reformátusoknál végzi. Debrecenben és Pesten jogot hallgat, de a félbehagyott tanulmányok után a Debrecen című lap munkatársa. *Versek* címmel jelenik meg első kötete 1899-ben. 1900-tól Nagyváradon újságíró lesz. Ezekben az években publicisztikája jelentősebb. *Még egyszer* címmel írja meg második kötetét.

A Nagyváradai Napló munkatársa (1900–1903). Ekkor ismeri meg Diósy Ödön-né Brüll Adélt (Lédát) – szerelmi költészetének fő ihletőjét, és általa Párizst is. 1904-től élete Párizs, Budapest és Érmindszent között zajlik.

1906-ban jelenik meg az „igazi” Ady-hang az Új versek kötetében. Ettől kezdve 1914-ig évente jelenik meg kötete. 1908-tól a Nyugat és a Holnap antológia munkatársa. Támadások keresztüzében él. (A duk-duk affér.) 1912-ben véglegesen szakít Lédával, majd megismerkedik Boncza Bertával. A világháború és a Csinszka-szerelm (1915-ben házasság) életének és A halottak élén (1918) című kötetének utolsó nagy témája. 1919. január 27-én halt meg, a nemzet halottjaként temették el.

EMELT SZINT

Kötetei és cikluskompozíciói

Az Új versektől kezdve köteteiben verseit ciklusokba rendezi – Baudelaire hatására.

Vér és arany (1907), Az Illés szekerén (1908), Szeretném, ha szeretnének (1909), A Minden-Titkok versei (1910), A menekülő Élet (1912), A magunk szerelme (1913), Ki látott engem? (1914)

Az új versek kötet ciklusai: Léda asszony zsoltárai, A magyar Ugaron, A daloló Páris, Szűz ormok vándora.

A ciklusok címei megadják a témát. A kötet- és cikluscímek azonosak egy-egy vers címével. Tudatos szerkesztés, a témák összefüggése, szimmetria jellemzi. Számos témája végigvonul Ady egész költészetén.

Vér és arany

Ebben a kötetben a teljes élet megélésének igénye, a lírai én életszomja, a korlátokat áttörő pénz és a gyönyört követelő fausti életérzés kap hangsúlyt.

Az Illés szekerén

Új téma, új ciklus az istenkeresés motívuma és a forradalmi szerepvállalás jegyében.

Szeretném, ha szeretnének

A kuruc kor stilizált, szerepjátékos világának megelevenítése.

A Minden-Titkok versei

Számvetés; egy-egy ciklust szentel a korábbi témáinak (Például Az Isten Titkai, A Szerelm Titkai, A Magyarság Titkai).

A menekülő Élet, A magunk szerelme, Ki látott engem?

Átalakul Ady költői nyelve. Egyszerűbb, dísztelenebb stílus jellemzi. A támadó, romboló gesztusok helyébe az általános emberi értékek védelme, őrzése lép. Gyakoribb az archaikus-biblikus stílus. Erősebbek a fogalmi szimbólumok (Holnap, Gondolat, Idő), szürrealisztikusabb, a látásmód töredezett.

A halottak élen

Négy évnyi szünet után utolsó, életében megjelent kötete. Fő témák: a háború és a Csinszka-szerelem.

Az utolsó hajók (1923)

Posztumusz kötet. Itt jelent meg utolsó verse: Üdvözet a győzőnek.

Stílusok, verselési módok keveredése

È Kimutathatóan jelen van a szecesszió (dekadencia), a dekorativitásra törekvés; a halál és az erotika témái (Lédával a bálban).

È Az impresszionizmus világából az intuíció, a pillanatnyi hangulati benyomás (Párisban járt az Ősz).

È A szimbolizmus költészetének legnyilvánvalóbb stíluseszköze. Képzletkincsének legfontosabb forrásai a magyar történelem, a Biblia, az antik mitológia, a nagybetűs fogalmak (Titok, Élet, Halál) (A fekete zongora)

È Az expresszionizmus és a szürrealizmus is fellelhető az életműben (Emlékezés egy nyár-éjszakára).

EMELT SZINT

Ady verselése

Vitatott – felfedezhetőek benne a hangsúlyos és az időmértékes sajátosságok, de nem szimultán, kevert ritmusú verselésűek. Inkább a régi magyar irodalmat idéző ütemhangsúlyos verselés jellemzi, de jambikus elemeket is tartalmaz.

Ars poeticája és magyarság-versei

A **Góg és Magóg** vezérvers, az Új versek prologusa, nagyarányú költői program megfogalmazása. Úgy akar megújítani, hogy közben ne veszítse el magyar karakterét, a történelmi múltból átörökölt értékeit. „Új idők új dalaival” akar betörni a mozdíthatatlan magyar világba. Verecke és Dévény páros jelképe az ősi örökség megőrzését és a modern Nyugat szellemiségének igényét hangsúlyozza. Az esztétikai és társadalmi program szétválaszthatatlan.

Új vizeken járok

Kulcsfogalomként emeli az „új”-at. Az epigon lírával, a szürkeséggel szemben vállalja az új élettitkok átélését. A „Holnap hőse”-ként az emberiség jövőjének megálmodójaként lép fel.

EMELT SZINT

Az ős Kaján

Végzetserű belső küzdelem az építő és romboló erők között: „Mit ér az ember, ha magyar?”

Hunn, új legenda

Keményen szól, büszke öntudattal fogalmazza meg hitvallását. Költészete nem öncélú szépségkultusz megvalósítója, hanem a teljességvágy. Ezért nincs helyük a konzervatív, kiüresedett Goethe-, Petőfi- és Arany epigonoknak. „A minden kellett, s megillet a Semmisem.” Küldetéstudatának paradoxona az, hogy a teljesség elérhetetlen, nélküle viszont csonka az emberi létezés.

Magyarság-versei

Magasrendű azonosságtudat, nagyfokú politikai tisztánlátás, bíráló szándék jellemzi. Sokan nemzetietlenséggel vádolták. Magyarságélménye csupa küzdelem (Ond vezér unokája). A Petőfi-féle szemléletes táj költészet helyett látomásos, önvallomásos művek születnek.

A Hortobágy poétája

A magyar Ugaron ciklus nyitó verse. A Hortobágy szellemi értelemben is a kopárságot, a pusztát jelképezi, ahol a poétát kízó gondolatok (alkony, délibáb, halál, bor, nő) nem tudnak megfoganni a „csorda népek” világában. Jelentésszerkezete egyszerű, üzenete egyértelmű.

A Tisza-parton

Úgy rajzolja meg saját helyzetét, hogy egyben a hazai elmaradottságot, durvaságot is ostromozza.

A magyar Ugaron

Cikluszáró vers. Az ugar jelképes fogalom, az elmaradott félfeudális magyar valóság szinonimája. Itt a lázadás is reménytelen, pedig a múltban virágokat termő „szent humusz” értéktelített világ volt. Ezért más a „magyar Messiások” sorsa, minden áldozat hiábavaló.

Nekünk Mohács kell

Fordított himnusz – nem áldást és szánalmat kér, hanem verést és könyörtelenséget.

Léda és Párizs, Léda-versek

Ady az Új versek című kötetét Léda asszonynak ajánlotta, ezzel maga is nyomatékosan kijelölte Léda szerepét új költészetében. Kihívó gesztussal férjes asszonyhoz írt.

Merőben új hangot hoz szerelemfelfogásával, szerelemfilozófiájával és kifejezésmódjával. Erősen jelen van saját személyisége. A hagyományos szerelmi költészet intimitása, szemérmessége helyett hangsúlyt kap a testiség, a szexualitás. A „csatatér, harctér” szerelmi költészetének lényegi vonására utaló metafora. Fő jellemzője a diszharmónia, a nemek végzetserű küzdelme; az öröm és fájdalom, a hódolat és a gyűlölet érzései; az élet és a halál küzdelme. Megszólal a vad érzékiség, az elátkozottság, az önistenítés, az egymásra találás, a gyöngédség és féktelenség stb. Az egyetlen nő szerelmét keresi – szimbolikus látásmód. A modern, 20. századi ember vergődése az, hogy már a szerelem sem lehet élet-megváltás, két ember intim, belső harmonikus viszonya.

Héja-nász az avaron

Központi motívumai a Nyár és az Ősz, a fiatalság és az öregedés, a szerelem és halál páros szimbólumai.

Lédával a bálban

Látomásos vers. Szecessziós képi világ, a haláltánc-motívumai jellemzik. Az idillel (rózsakoszorús ifjak) szemben az igazi szenvedély tragikus képe áll.

EMELT SZINT

Elbocsátó, szép üzenet

A szakítás dokumentuma. A viharos érzésektől terhes kapcsolat kegyetlen lezárása. Viszonyuk egyenlőtlenségére, a művészi lét függetlenségére is utal.

A Párizs-élmény nem csupán utazás, nem csupán a fények városa, hanem a magyar valóság tisztább nézőpontja.

Páris, az én Bakonyom

Párizs, az idegen világ azonosul a Bakonnyal, az itthoni tájjal. A Bakony az üldözött, törvény elől menekülő betyárok rejteke, a költői én számára ezt Párizs jelenti. A vers kompozíciója egyetlen ívet ír le: a megérkezés, a menekülés indoklása és a teljes feloldódás útját.

Istenes versei

Elvetette a tételes vallást, de sokat forgatta a Bibliát. Az Illés szekerén című kötetben rendezte először önálló ciklusba. A halál állandó közelsége, az élet kitaszítotttsága, az otthonalanság feloldásának vágya vezette el az istennel való találkozásig. Sokszor szól a hitetlenségről, a lelkében dúló kétségekről (Hiszek hitetlenül istenben).

„Nem ismerek szebb, szabadabb gondolkodást, mint az istennel való nyugtalan és kritikus foglalkozást.” (Ady)

Kételyeket hangoztató vallásossága tragikus, nem talál benne megnyugvást, békét. Kései korszakában – a háború időszakában – meghatározóvá vált a biblikus hangvétele. Szerinte csak isten adhat reményt, támaszt, ő az utolsó menedék. Adynál az istenfogalom szimbólum, gyakran többféle alakban jelenik meg.

A Sion-hegy alatt (1908)

A cím utalás az Istennel való találkozásra – a bibliai Mózes történetének modern parafrázisa. A nyomasztó, szorongásos hangulatú tájban egy meghiúsult találkozás szituációja zajlik. Az Úr vár, a lírai én keres, a szándék megvan, az egymásra találás elmarad. Groteszk képet ad Istenről. A lírai én passzív („rongyolt lélek, reszkető kéz”), bizonytalan, nem talál vissza a gyermeki, tiszta istenhithez. Különböző hangnemek keverednek (patetikus, ironikus, profán és ünnepi). Váltakozó hosszúságú jambikus sorokból épül fel a vers.

EMELT SZINT

A magány és az elidegenedés élménye

Ady mélyen átérezte a századforduló életfilozófiáinak szubjektív sugallatait. A teljességvágy és ennek elérésének lehetetlensége egyszerre kínozza. Legfájóbb élettapasztalata az Egész szétesése.

Kocsi-út az éjszakában (1909)

A Szeretném, ha szeretnének kötetből való, bölcseleti érvényű tudatvers. Belső monológ. A csonka Hold képe érzékelteti és előre jelzi a világ szétesését. Anaforás (azonos sorkezdet) szerkezetek nyomatékosítják a „Minden Egész” hiányát és az egész életút tragikumává emeli. A „fut velem egy rossz szekér” gondolata nem más, mint utazás egy töredezett világban.

Szeretném, ha szeretnének

Az előző vers párja. A magányversek közé tartozik. A személyiség kivételességét, titokjellegét hangsúlyozza. De a szeretetvágy a személyiség feladását is jelenti, hisz csak így jut el az alkotó a befogadásig.

Lírája a háború idején

Költészetének középpontjába a magyarság féltése került. Apokaliptikus képek sokaságában jelenik meg az értelmetlen öldöklés, az elembertelenedés szörnyű lehetősége. A csucsai kastélyból látta a katonákat, aggódott Erdélyért, az eltévedt emberiségért. Költészete mélyül, tisztul, egyszerűsödik. Jelképrendszerében az idő és a magyarság áll a középpontban. Nyelvhasználata biblikus, archaizáló.

Emlékezés egy nyár-éjszakára

A kötet első verse. A háború kitörésének rémületes júliusi éjszakáját idézi. Felborul az élet addigi értékrendje – minden a visszájára fordul. Az Apokalipszis angyalának látomásával világvégi hangulatot teremt. A békés falusi idill semmivé foszlik. Az erkölcsi értékek torzulnak: „csörtettek bátran a senkik”, „a Gondolat részegen tántorgott”. Úrrá lett az értelmetlenség. A verssorok váltakozó hosszúsága, a viszatérő refrének rapszodikus jellegűek. Az astrofikus verset csak a refrének tagolják.

Az eltévedt lovas (1914)

Az emberiség történelmi eltévedését, útvesztését jeleníti meg. A lovas vizuálisan nem jelenik meg, csak szinesztéziák során keresztül. Kirajzolódik a múlt és a jelen, a jövő azonban eltűnik. A lovas útja kilátástalan. A táj kísérteties, látomásos, az embertelen világ rémségei töltik meg. A világ elvesztette emberségét.

EMELT SZINT

Krónikás ének 1918-ból

Az archaizálás mintájának tekinthető. A régi magyar irodalom krónikás énekeinek stílusát, hangulatát idézi. A versből hiányzik a jövőkép – az örök jelen, a káosz, a zűrzavar vált uralkodóvá.

Ember az embertelenségben (1916)

Szembehelyezkedik a háború tébolyával – meg kell maradni embernek az embertelenségben, át kell menteni a jövőnek az értékeket, meg kell őrizni a reményt a holnap számára. Fontos etikai parancsot fogalmaz meg ezzel.

Intés az őrzőkhöz

Általános, örök érvényű problémát vet fel. Az utódokhoz szól, ők az „őrzők” – akiknek a múlt értékeit meg kell őrizni.

Nézz, drágám, kincseimre

Ady és Csinszka kapcsolatának alappillére a féltés, az aggodás. Ez a szerelem biztonságot ad, értéket jelent, fiatalabbnak érezheti magát, erőt adhat tovább élni.

Őrizem a szemed

Az öregedő, beteg férfi szerelmi vallomása. Csinszka személye háttérben marad. A középpontban a költő érzései állnak.

EMELT SZINT

Újságírói munkássága

Kevésbé ismert, de nem elhanyagolható. Már 1899-től újságíróként dolgozott Debrecenben, Nagyváradon, majd 1905-től Budapesten. A Budapesti Napló, a Népszava, a Világ és a Nyugat írója, szerkesztője. Fontosabb írásai: Egy kis séta; Ismeretlen Korvin-kódex margójára; A magyar Pimodán; Petőfi nem alkuszik.

Irodalmi vitái

É A duk-duk affér (1908)

„Nincs közöm az úgynevezett magyar modernekekhez”

É A Népszava-vita

Csizmadia Sándor „tébolyköltészetére” Ady válasza a Küldöm a frigy-ládát.

É Az írástudatlanok árulása (1929)

(Kosztolányi – Ady vita)

Az Ady-kánon újraalkotása még várat magára. Hatvany Lajosnak van igaza, aki kortársként úgy érezte: „Nevelődnünk kell hozzá, minden kötetért külön viaskodnunk kell.”

◎ BABITS MIHÁLY (1883–1941)

„Ami őt érdekli, az alapkérdések sora, ember és a világ, szubjektum és objektum, a megismerés és a kifejezhetőség. Ebből fakad tárgyához való újfajta objektívnek nevezhető viszonya.”

(Nemes Nagy Ágnes: A hegyi költő)

Művészetének fontosabb értékei, helye az irodalmi kánonban

A Nyugat első nemzedékének vezető költője Ady mellett. Közvetíti a nyugati irodalmak legfrissebb eredményeit. Összefoglalja a századfordulón-századelőn jelentkező modern magyar irodalmi törekvéseket. Mindvégig a művészi színvonalat, minőséget tartotta szem előtt, elhatárolta magát a politikai szélsőségektől. Témái nem sorolhatók be a hagyományos „hazafias, szerelmi stb.” témakörbe, ehelyett a lét alapkérdései, az élet és a halál, a test és a lélek, az idő és az emlékezet problémái foglalkoztatják. Lírájának újdonsága az intellektuális én-líra ezoterizmusa, formai bővölete. Életművének eszmei alapja a hazaszeretet, a nemzeti eszme elvont, társadalmi tartalmaktól mentes humanista erkölcsi ábrándja. A nagy hagyományok őrzése, az Európáig mindvégig az író alapmagatartása marad. Öröksége erősen hatott az Újhold nemzedékére.